

PLATFORMA
DO DOSPĚLOSTI

Stanovisko dětí, dospívajících a mladých dospělých k návrhu nového zákona veřejného ochránce práv a ochránce práv dětí (instituce dětského ombudsmana)

Rozhovory byly realizovány s mladými dospělými, kteří mají zkušenost s institucionální výchovou a dále pak s dětmi, které navštěvují školky, základní školy a střední školu. Osloveno bylo osm mladých dospělých, kteří tvoří poradní orgán platformy Do dospělosti a sedm dětí, které vyrůstají v rodinách u svých biologických rodičů. Výpovědi se často po detailnějších rozhovorech shodovaly, proto jsme pojali tento dokument jako soupis nejdůležitějších bodů a dále pak jsme vybrali některé citace.

Dětem chybí zastánce jejich práv, svého ombudsmana vítají

Zřízení pozice dětského ombudsmana všichni oslovení vítají a vnímají tohoto člověka (nikoliv úřad, ani instituci) za velmi důležitou součást naší společenské a politické kultury. Než jsme zahájili rozhovory, vždy jsme osloveným vysvětlili, co by měl úřad dětského ombudsmana zastávat, na co se bude zaměřovat, jaké bude jeho hlavní poslání.

Oslovení se shodli na tom, že se ve svém životě dostali nebo mohou dostat do situací, kdy by se na tohoto člověka obrátili. **Většina z oslovených dětí, dospívajících a mladých dospělých kladli důraz na to, že dětský ombudsman musí být člověk, který rozumí dětem, má k nim blízko, chápe jejich pocity, potřeby a dokáže je oslovit svým vystupováním, komunikací a také vzhledem.** Proto kladou důraz na jeho správný výběr a přimlouvají se za to, aby byl dětský ombudsman vybírán pečlivě a s doporučením odborníků z terénu, nikoliv pouze zákonodárci. Respondenti uvítali zřízení poradní skupiny z řad odborníků, kteří by měli zákonodárcům vhodné kandidáty doporučit.

“Nesmí to být další úředník s kravatou, který mluví složitým jazykem a na první pohled se ho spíše bojíte, než že byste mu zavolali, nebo se s ním sešli,” říká Lukáš K.

“Výběr by měl probíhat citlivě, pečlivě a nikoliv s ohledem na to, že potřebujeme někomu zajistit nějakou dobrou pozici za něco. Zákonodárci by si měli nechat poradit odbornou veřejností, která má zkušenosti s prací s dětmi v terénu a mají k nim blízko,” uvádí Robert.

On sám by se ale na dětského ombudsmana neobrátil, protože by měl problém s důvěrou. *“Vyrůstal jsem v dětském domově a i když jsem měl třeba problém se šikanou, nevyužil bych dětského ombudsmana v tu dobu. Já bych se bál, že by to bylo otočené proti mě,”* doplňuje Robert. Proto navrhuje, aby dětský ombudsman vystupoval vůči dětem spíše jako kamarád.

“Měl by to být člověk, který si dokáže hrát s dětmi a sedne si k nim na koberec.”

“Když by se někdo ve třídě trápil, mohl by se obrátit na ochránce práv a třeba by se to podařilo vyřešit. Je hodně dětí, kterým se rozvádí rodiče, nebo to nemají doma jednoduché a je jim smutno.”

Jak vnímají respondenti osobu dětského ombudsmana?

Velmi záleží na jeho pravomoci a také nezávislosti a svobodě, plnohodnotně vykonávat svou funkci. Respondenti uvádí, že je pro ně důležité, aby dětský ombudsman působil srozumitelně. *“Jako dítě by mě zajímalo, co vše může a nemůže pro děti udělat, abych tomu rozuměl,”* říká Tomáš, který vyrůstal v dětském domově. On sám by využil dětského ombudsmana, aby se mohl dovolat případně svých práv. *“Nejde ani o to, že bych ten úřad musel využívat, ale aby lidi kolem mě věděli, že mám kam napsat a zavolat a respektovali mou osobnost a mé potřeby,”* dodává Tomáš. To potvrzuje i Veronika, která vnímá osobu dětského ombudsmana jako klíčovou a přeje si, aby to nebyl jen úředník, ale především respektující a důvěryhodný člověk na straně dětí. *“Musí působit tak, že mu děti uvěří, že k němu či k ní budou mít blízko a budou ochotné mu/jí napsat nebo zavolat,”* doplňuje Veronika.

Dětského ombudsmana si oslovení respondenti a respondentky představují jako člověka:

- s vlastní zkušeností, kdy musel/musela obhajovat svá práva, nebo zažíval v dětství složité situace, či musel/musela překonat nějaký výrazný problém bez podpory a opory (zažít tu bezmoc, nemít se kam obrátit, komu zavolat, kam jít)
- se zkušeností
- v práci s dětmi (vedoucí kroužků, táborů, práce v neziskové organizaci, aj.)
- přátelský, komunikující člověk, který je otevřený, příjemný, umí vyjít vstříc a nezavírá se za dveře úřadu
- nesmí vzbuzovat strach a přehnaný respekt u dětí, naopak u jiných institucí ano
- měl by mít v týmu muže i ženy, děti/mladí lidé se mohou bát mluvit s druhým pohlavím, zároveň v pobytových zařízeních často chybí muži
- aktivní člověk, který nebude spoléhat jen na hlášení svých lidí, ale bude aktivně chodit do terénu, vyhledával případy – u dětí, kteří mají strach, jsou menší šance, že nahlásí neprávem = měl by pomáhat i těm, kteří se budou bát říci o pomoci
- měl by být mladý a zajímavý, měl by jít příkladem, měl by umět mluvit k dětem, zaujmout je a měl by být dostupný
- měl by jezdit na veřejné akce pro děti a mládež, představovat se, rozšířit informaci o sobě, mít i přehledné dostupné info na internetu = děti nebudou mít strach se ozvat,

když budou vědět, kdy/za jakých okolností mohou, a když budou vědět, co se potom bude dít – mít dostupné informace o procesu

- nabízet dostupné informace, s čím se mohou/nemohou děti obracet (případně jiné případy přeměňovat jinak – psychoterapie/linka důvěry, atd..)
- měl by komunikovat moderně - webové stránky, sociální sítě!!, spolupráce s osobnostmi, youtubery, apod.
- měl by mít bezplatnou linku – spousta dětí nebude mít prostředky volat ani nikam jezdit
- **“Ombudsman o dětech ví, děti nevědí o ombudsmanovi.”** - toto by nastat nemělo
- musí reagovat okamžitě, ne aby dítě dostalo odpověď za dva měsíce
- měl by mít poradní orgán tvořený z dětí ze všech sociálních skupin!!

Podle Františka by mohl mít k dispozici srozumitelnou aplikaci pro děti/mládež, skrze kterou by mohli posílat podněty, aby to bylo jednoduché a nevyžadovalo to třeba vysoké náklady pro dítě (volání, někam dojet, případně muset mít internet).

“Mám zkušenost s tím, že jsme měli v dětském domově nainstalované kamery. Můj brácha kontaktoval úřad ombudsmana a do měsíce byly kamery odinstalovány,” vzpomíná Tomáš na svou zkušenost. Děti by se měly na dětského ombudsmana obracet i v případě, že zažívají šikanu, fyzické násilí, neví si rady s jakýmkoliv osobním problémem a nemají nikde dovolání. Podle Veroniky je pak důležité, aby úřad dětského ombudsmana reagoval rychle, nikoliv třeba až za měsíc a déle. *“To by pak strašně snižovalo tu váhu a hlavně u dítěte, které volá o pomoc, pak už může být pozdě a ombudsman tak ztratí důvěru,”* doplňuje Veronika.

Někteří respondenti uvádějí, že si nemyslí, že by dětský ombudsman měl výrazně změnit přístup k dětem v rámci jiných institucí. *“To by opravdu musela být velmi silná osobnost, která by dokázala změnit smýšlení lidí, úředníků a politiků,”* doplňuje Robert.

Podle Lukáše F. je také otázka, zda bude mít dětský ombudsman dostatečnou kapacitu a také, zda mu bude umožněno navštěvovat například pobytová zařízení, případně i jiná další zařízení, kde se děti nacházejí.

Jak uvádí Zilan, je pro ní velmi důležité, že člověk na pozici dětského ombudsmana může sám se svým týmem provádět šetření, vyhledávat témata. *“Některé děti nemají tu svobodu, nebo neví, že se mohou bránit, že je jejich právo třeba porušováno nebo nerespektováno. Pokud se dětskému ombudsmanovi podaří vysvětlit a nabídnout tuto službu, bude to skvělé,”* doplňuje Lukáš K. Podle většiny respondentů je důležité, že nejruznější instituce budou vědět, že je někdo někde, kdo brání práva dětí a budou dětského ombudsmana vnímat jako autoritu, která může kritizovat nejruznější postupy. *“Je pak výhodou, že instituce budou vědět, že na ně může být tvořený i tlak a bude zde fungovat určitá kontrola v oblasti práv dětí a jejich dodržování,”* dodává Zilan.

Podle Eliáše by měl dětský ombudsman vstupovat do výuky, měl by pořádat semináře pro děti na školách a také by měl vymyslet nějakou deskovou hru, či počítačovou hru, kde by se děti naučily chápat svoje práva. *“Všude slyším, že by se třeba děti neměly fackovat, ale hodně lidí to neposlouchá. Když to bude říkat dětský ochránce, tak to třeba bude více slyšet a dospělí to pochopí.”* To potvrzuje i Zilan. *“Děti často o svých právech vůbec nevědí, to co*

se jim děje, berou jako danost. Pro děti je velmi těžké se na nějakou instituci obracet,” dodává.

Respondenti se shodují také na tom, že by se nemělo na dětském ombudsmanovi šetřit, a že by se tento úřad neměl podceňovat. *“Když už úřad vzniká, měl by mít svou váhu, měl by mít potřebné finance a měl by dostat prostor, aby se mohl rozvinout a usadit. Měl by zde být kvalitní tým, který toho obsáhne více a ne jen pár případů měsíčně,”* doplňuje Lukáš K. Podle něj ale zásadní, jak bude úřad “vypadat”, jak bude komunikovat, jaké povede kampaně a zda se zvládne přiblížit dětem. *“To už je na samotné osobnosti dětského ombudsmanovi, jak se k tomu postaví,”* dodávají Veronika s Robertem.

Možná témata pro ombudsmana (osvěta):

- nadměrná/nehodná medikace dětí v DD
- psychiatrie – nejasné/nedobrovolné pobyty
- šikana ve školách
- sexuální identita a s ní spojené neporozumění a šikana
- práce s biologickou rodinou - dusné a těžké prostředí doma
- spolupráce s OSPOD, školami a dalšími institucemi včetně soudů
- možnost dohledu nad tím, aby si děti ve všech pobytových zařízeních mohly vybírat své učební obory (mít tu možnost)

Informace o platformě Do dospělosti

Platforma Do dospělosti je neformálním uskupení, které v současné době propojuje [26 organizací](#) z různých krajů ČR poskytující podporu a rozvoj mladým lidem se zkušeností s institucionální péčí. Cíle platformy je síťování aktérů zapojených do přípravy dospívajících a mladých dospělých se zkušeností s institucionální péčí na samostatných život („cílová skupina“) a spojujeme sílu hlasu nevládního sektoru v této oblasti. V rámci svých aktivit platforma usiluje o průchodnost informací z praxe směrem k zástupcům orgánů státní správy a naopak, a stává se tak komunikačním kanálem mezi zainteresovanými subjekty v oblasti přechodu mladých lidí z náhradní péče do samostatného života. Platforma vede dialog a hledá řešení vedoucí k systematickému začleňování cílové skupiny do společnosti a do svých aktivit zapojuje mladé dospělé se zkušeností s ústavní péčí a podporuje tak jejich participaci. Platforma se také podílí na zvyšování osvěty a povědomí o problematice cílové skupiny. Platformu a další informace najdete na [FB Dodospelosti](#)

Za platformu zpracovaly: Klára Chábová - klara.chabova@krokdomu.cz a Kateřina Nováková - nvkv.katerina@gmail.com (koordinátorka poradní skupiny mladých dospělých)

V Praze, 10. července 2023